

nyuló élete. Áldott legyen a mi egy Istenünk, aki nekünk adta, elsősorban e földdarab népének: a lelkiismereti szabadság, a meggyőződés, az igazság melletti megállás rettenthetetlen apostolatát, Dávid Ferencet.*

SZÁSZ FERENC

„MINT A FA ÁGA, AZ IGAZAK KIVIRÁGOZNAK“

Péld 11,28/b

A természeti világ egyik legszebb ajándéka a virágnyílás. Évenként megismétlődő csodáiban gyönyörködve megszépül a lélek, s friss színt, ragyogást nyer életünk. Jeltelen évfordulóit megüljük kora márciusban, gyümölcsoltó májusban, forró nyárban vagy késő őszutón, mikor már meghanyatlik a nap s utolsó szál virágunkat a kegyelet jeléül halottaink sírjára helyezzük.

Törékeny szépség és óriás hatalom lakozik együtt a virágzásban: az emberi élet végessége, az egyszeri, mulékony, megismételhetetlen pillanat s az örök megújulás, a végtelen élet diadala. Emberi sors — mondhatjuk — a virágok sorsa: virágzás, gyümölcsözés, elmúlás — és azon felül, amit kimondani, megfogalmazni nem tudunk: az alázatos, észrevehetetlen adakozásban, a látszólagos nyomtalan elmúlásban a lélek örök, termő jelenlétének és hatalmának csodája.

Dávid Ferencre emlékezünk halálának 400. évfordulóján. Késő őszi virágokat helyezünk gondolatban első püspökünk ismeretlen sírjára. Szeretünk és tiszta érzéseink csokrát szeretnénk átnyújtani egy ismeretlen férfinak, akinek arcvonásait hiába próbáljuk magunk elé vetíteni a múlt homályából, s aki e borongós novemberben lelkének virágzó hatalmával nyilatkozik meg előttünk. Idézzük hát annak az alakját, ki önmaga közelit hozzánk: hisz gyümölcsstermő élete által szellemisége legyőzte az időt és 400 év távlatából igazságát mint virágba borult faágat ma előnkbe hozza. Emlékezzünk Dávid Ferencre, a megismert igazság hirdetésében és vállalásában életét áldozó reformátorra.

Egyszerű iparoscsaládból indult, és fiatal lelkének kincstárába gyűjtve a hit és tudás nézetét, itthoni tájakon és idegenben, egy forrongó, megújulást sürgető világban nagy reformátorok eszméi növesztették erős, virágzó ágú fává.

Gyökerei a jézusi evangélium talajába nyúlnak, onnan szívják az éltető nedveket. Koronájának lombsusogásában az Európát megrázó reformáció viharfellegei megszelídülnek és lesznek életet adó, esőt hordozó felhővé. Áldásos munkát fejt ki mint iskolaigazgató és lelkész, majd mint az egyház haladó erőinek vezéregyénisége megindul a reformáció útján. Lángoló szavával hamar megnyeri Kolozsvár polgárainak tiszteletét és szeretetét, új eszméivel, tudásával, bátor kiállásával János Zsigmond fejedelem pártfogását, aki maga is követőjévé lesz. A vallás igazságainak jézusi magatartással és lelkülettel igyekszik érvényt szerezni, anélkül, hogy másokat meggyőződésükben megbántana. Neki köszönhető, hogy

---

* Elhangzott a dévai várban augusztus 13-án, Dávid Ferenc halálának 400. évfordulóján.

a vallásszabadságot a világon először itt, a mi tájainkon mondták ki; hogy a hit, melyet Isten ajándékának vallott, sokak számára már a XVI. században megszűnt az embereket megosztó és egymástól elválasztó korlátnak lenni.

A reformáció ellenségeinek haragja viharfellegeként gyűjti feje fölé a vádakat további munkássága miatt, s miután a fejedelem, hűséges támogatója, fiatalon elhunyt, Dávid Ferencre, az öreg, de meg nem hajló tölgyre, lesújt az ítélet villámcsapása, és a dévai várbörtön éjszakájából nem nyílik számára szabadulást jelző fénysugár.

Dávid Ferenc életének virágait letarolta a korai fagy, és azok lehulltak, elvegyültek az anyafölddel. De tegnap és ma és holnap — hirdeti a zsoltáriró — az igazak, mint a fa ága, virágoztak és virágozni fognak. Szívünknek drágák és meghittek az unitárius múlt első virágai, és tudjuk, a hozzájuk való ragaszkodásunkról bizonyosságot csak úgy tehetünk, mai unitáriusok, ha hagyományaink, a múlt értékei iránti hűségünket a dávidferenci szellemiség mai virágaival bizonyítjuk. Arra kell törekednünk, hogy Dávid Ferenc igazsága ma, a mi életünk által újból virágot nyisson, gyümölcsöt teremjen. A mai világ követelményeinek megfelelően kell betöltenünk az általa felállított mértéket.

1. Azt hiszem, korunk unitárius emberének elsősorban hitének mélységében, erősségében kell hasonlóvá lennie reformátorához, Dávid Ferenchez. A felgyorsult élet sodrában oly hamar eltávolodhatunk Istentől, és a hozzá kötő állandó kapocs hiányában életünk terméketlenné, esetlegessé válik, szép tervek és álmok nélkül, virágzásra, gyümölcsstermesre képtelenül.

Pedig mekkora szükségünk van a hitre — s épp a dávidferenci, erőt adó, cselekvő hit segíthet csak hozzá, hogy egész énünkkel az élet fejlődését, előrehaladását szolgáljuk, mint ő tette azt egykoron. „Hitünket szeretetnek cselekedeteivel megmutatni“ — minden reformáció alapfeltevétele; az volt egyházunk megszületése korában, és az ma is. Csak a mély, igaz, megalkuvást nem ismerő hit képes az állandó megújulást szolgálni: áttörni a régi elavult formák kéréget, hogy a szolgáló élet virágát kinyithassa a mi lelkünk is.

2. A reformáció idején természetes volt, hogy az emberek nagy többségének egész életét a vallás és egyház kérdései töltsék ki. Gyom és virág egymás mellett élt és fejlődött e melegágyban, s küzdelmükben a virágok magát az életet jelentették. Vajon a való élet mennyire van jelen a minket vallásunkhoz, egyházunkhoz fűző kötelékekben? Élő-e a mi vallásosságunk? Ismerjük-e legalább hitelveit, s szerves részét képezik-e ezek életünknek? Vagy csak dísznövények szerepét töltik be, amelyeket ablakunkban tartunk, ápolunk, hogy áltassuk magunkat és az utcán elhaladókat, de ugyanilyen jól meglennénk nélkülük is? Ha beszélgetés közben valaki ma megkérdi tőlünk, melyik vallásfelekezethez tartozunk, így válaszolunk: unitárius vagyok, s esetleg, ha nagyon érdeklődik, még hozzáfűzzük: „egyszerű, szép vallás.“ Ha feltehetnénk ugyan ezt a kérdést a XVI-ik századi Kolozsvár egy egyszerű polgárának, szintén ezt válaszolná: „unitárius vagyok“, de szemének fénye, hangjának csengése adná meg az igazi feleletet arra, mit jelent számára az, hogy ő az unitárius, az egy-Isten-hívő vallás követője; mit jelent számára, hogy úgy tekinthet Jézusra, mint Tanítójára, akit ha csodál is, nem azért teszi, hogy imádjá, hanem hogy nyomdokába lépjen; tartásának maga-

biztossága árulná csak el, mennyit gazdagodott emberi méltóságában azáltal, hogy mindent, amit hisz és cselekszik, nem külső előírásra, hanem lelkiismeretének sugallatára és értelmének parancsára teszi.

Dávid Ferenc virágait ápolni ne azt jelentse számunkra, hogy valahol, sokrétű érdeklődésünk tárházában a vallás is jelen van. Az unitárius elnevezés, ha csak vallásfelekezetünk megnevezésére szolgál s nem istenhitünk megvallását fejezzük ki általa — múzeumi kövület, művirág, értéktelen és szánalomra méltó utánzata az élőknek.

3. Gyönyörű példáját szolgáltatja a Dávid Ferencre való emlékezés annak is, hogy a hit és értelem világosságánál felismert igazságot hogyan kell vállalni, megóvni és átadni a jövőnek. Ézsaiás könyvének 59-ik részében olvashatjuk ezt a verset: „És felölté az igazságot, mint páncélt...” (17 vers). Úgy érzem, Dávid Ferenc is páncélként öltötte magára a jézusi tanítás felismert igazát. Nem személyének védelmére, hisz azt hatékonyabban óvta volna egy magas egyházi méltóság díszes köntösével, hanem öreg testének végső erejével is példát mutatva a ránk szabott feladat terhének hordozásában, hogy a helytállás bátorságára is megtanítsa követőit.

4. Végül, nem emlékezhetünk egyházalapítónkra anélkül, hogy a múlt porából ne emelnénk fel még egy dávidferenci virágot: a szabadelvűség, a szabad vizsgálódás és vallási türelem hirdetésének hervadhatatlan tanújelét, melyeknek oly maradandó emléket szerzett első püspökünk a tordai országgyűlésen.

A virágok ezer színűek és illatúak, nincs köztük két hasonló, de egyik abban, hogy a fekete föld egyhangúságából mindegyiket Isten hívja életre. Az ő példájukat, Dávid Ferenc példáját követve, nekünk is naponta hirdetnünk kell: eszmék, világnézetek, vallásos felfogások nem szülhetnek viszályt, ellenségeskedést, erőszak-alkalmazást az emberek testvéri közösségében, hisz mindnyájan egy Atya gyermekei vagyunk. Nem a különbözőségek megszüntetése a XX. századi ember feladata, hanem sokkal inkább a különbözőségben megmaradva az emberiség egységének megteremtése, a békesség és egyetértés szolgálata itt a földi tereken. Nekünk unitáriusoknak elsők közt kell lennünk e felfogás maradéktalan alkalmazásában és hirdetésében, hogy elmondhassuk: e téren is betöltöttük atyáink mértékét, valóráváltottuk Dávid Ferenc virágfakasztó álmát.

Minden emlékezés feladata, hogy ne merüljön ki a múlt pusztá felidezésében. Dávid Ferencre való emlékezésünk is ezt igazolja: ma nem halálára emlékezünk, hanem életére és példaadására. Íme, az általa hirdetett igazságok fénye a mi útjainkra is rávetül, szüntelen figyelmeztetésként és ösztönző példaként is egyben: hiszen, mint a fa ága, az igazak mindörökké virágoznak. Az ő életének virágai ma és minden korban megtermik gyümölcsüket: a hit, az élet és vallás egységének, a személyes példaadásnak és testvériségnek gyümölcsseit. Ma jobban, mint bármikor, szükségünk van Dávid Ferenc virágainak útmutatására.

Töltsük hát be, kései utódok, a szolgálatban általa felállított mértéket, hogy Istenországa építése útján az ő bizonyágtételének virágaihoz méltó emlékezőként a mi bizonyágtévévűnk életet fakasztó virágai társuljanak.

Kövessük példáját annak, kinek sorsa már örök virágzás és Élet. Ámen.

SEMĂNATORUL CREȘTIN

Revista Bisericii Unitariene din R. S. România

Anul 85

Nr. 2—3

1979

CLUJ-NAPOCA

CUPRINSUL

Dr. Lajos Kovács	
Discurs memorial la ședința Consistoriul Suprem Sino- dial, ținută la 12 august 1979, cu prilejul aniversării a 400 de ani de la moartea lui Ferenc Dávid	99

STUDII

Dr. Pál Binder	
Familia lui Ferenc Dávid: neamul Hertel din Cluj	104
Sámuel Szabó	
De unde a plecat Ferenc Dávid la drumul lui de refor- mator?	125
Dr. János Erdő	
Biblicismul lui Ferenc Dávid	128
Dr. József Ferencz	
Prima publicație unitariană internațională	139
Imre Gellérd	
Ferenc Dávid ca predicator	145
— — —	
Moștenirea spirituală a lui Ferenc Dávid	153
Dr. Mihály Lőrinczi	
Cetatea Devei	162
Elek Rezi	
„Piatra rotundă“	167

LUCRĂRI OMILETICE

János Huszti	
Armonia existenței noastre	171
Endre Májay	
Să vă amintiți	174
Dr. Árpád Szabó	
Omul care trăiește în lumină	176
A trăi cu fidelitate	179
Kálmán Kökösi	
„Să faceți lucrul acesta spre pomenirea Mea“	182
Sándor Kolcsár	
Apostolul convingerii	184
Ferenc Szász	
„Ca creanga pomului, cei drepti înfloresc“	188

Colectivul de redacție — Editors

Președintele și redactor responsabil: P. S. S. dr. Lajos Kovács; membrii: dr. János Erdő (redactor responsabil adjunct), dr. Árpád Szabó, Dezső Szabó (redactori), Ferenc Sebe și György András.

CHRISTIAN SOWER

Volume 85

Journal of the Unitarian Church in R. S. România

1979

Number 2—3

CLUJ-NAPOCA

CONTENTS

The 400th anniversary of Ferenc Dávid's death, L. Kovács . . . 99

STUDIES

The family of Ferenc Dávid: the Hertel clan from Kolozsvár, P. Binder . . . 104
Where did Ferenc Dávid start his reforming work? S. Szabó . . . 125
The biblicism of Ferenc Dávid, J. Erdő . . . 128
The first international unitarian publication, J. Ferencz . . . 139
Ferenc Dávid as preacher, I. Gellérd . . . 145
The spiritual legacy of Ferenc Dávid . . . 153
The castle of Déva, M. Lőrinczi . . . 162
The "round stone", E. Rezi . . . 167

SERMONS

The harmony of our existence, J. Huszti . . . 171
Let us remember, E. Májay . . . 174
The man living in the light, Á. Szabó . . . 176
To live faithfully, Á. Szabó . . . 179
"Do this as a memorial of me", K. Kökösi . . . 182
The apostle of conviction, S. Kolcsár . . . 184
"The righteous flourish like the green leaf", F. Szász . . . 188

Redacție — Editorial Office

3400 Cluj-Napoca, Bdul Lenin nr. 9, R. S. România. Tel. 146—09

Întreprinderea Poligrafică Cluj, municipiul Cluj-Napoca, comanda 3071/1979

